

Відгук

офіційного опонента доктора педагогічних наук, професора
СВАТЬЄВА Андрія Вячеславовича,
завідувача кафедри фізичної культури та спорту
Запорізького національного університету
на дисертацію Бицюк Вікторії Володимирівни
«Формування професійної суб'єктності майбутніх учителів фізичного
виховання в процесі фахової підготовки»,
подану на здобуття наукового ступеню кандидата педагогічних наук
за спеціальністю 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти

Одним з головних суб'єктів фізичного виховання сучасних громадян нашої країни є учитель фізичної культури – професіонал, чий вплив на емоційну, когнітивну та соматичну сферу дитини може стати універсальним фактором підтримки й збалансованості її фізичного та психічного благополуччя протягом всього життя.

Сьогодні утвердження вчителя фізичної культури як суб'єкта професійної діяльності стає новим освітнім імперативом, відображеним у державних нормативних документах.

Важливим чинником, що визначає результативність професійної самореалізації такого вчителя, виступає його суб'єктність, яка формується, перш за все, на етапі базової професійної освіти.

У зв'язку з цим актуалізується питання удосконалення освітнього процесу студентів спеціальності 014.11 Середня освіта (Фізична культура), у якому на центральне місце мають бути виведено формування особистісних якостей, що сприятимуть реалізації особистого потенціалу у професійній діяльності.

Утім, удосконалення освітнього процесу на профільних факультетах заважає ряд труднощів нормативно-організаційного, методичного та соціокультурного характеру, на подолання яких і спрямовує свій науковий інтерес В.В. Бицюк.

Вважаємо, що вибір дисертанткою напрямку наукового пошуку є, безумовно, актуальним і своєчасним, оскільки обґрунтування орієнтирів для формування у майбутніх учителів фізичної культури професійної суб'єктності, а також перевірка дієвості відповідних моделей професійної підготовки сприятиме підвищенню якості використання педагогічного потенціалу середньої освіти у підтримці та примноженні здоров'я населення нашої країни.

Про якість поданого на захист дослідження свідчать такі моменти:

- чітко сформульований науковий апарат дослідження (зокрема, його предмет погоджено з об'єктом, метою та гіпотезою дослідження);
- безперечно важний теоретичний внесок, який полягає в обґрунтуванні педагогічних умов та моделі формування професійної суб'єктності майбутніх учителів фізичного виховання;

- очевидне практичне значення роботи, що виражається у розробленні і впровадженні у практику модулів навчальних дисциплін, трансформації виробничої практики, а також розробленні авторської методики оцінювання рівню професійної суб'єктності.

Для досягнення основної мети дослідження, яка у формулюванні авторки виступає науковим обґрунтуванням педагогічних умов формування професійної суб'єктності майбутніх учителів фізичного виховання в базовій професійній освіті, виконується ряд завдань.

При виконанні **першого завдання**, яке полягало в *аналізі сучасного стану розробленості проблеми формування професійної суб'єктності майбутніх учителів фізичного виховання* – дисертантка звертається до наукової та довідникової літератури, напрацювань психологів та педагогів.

Результатом виконання поставленого завдання стала низка тез, основною з яких є твердження про те, щосььогодні у фаховій підготовці вчителів фізичного виховання першочергового значення набуває формування в них здатності до соціального ствердження шляхом втілення змісту свого внутрішнього світу у творчій професійній діяльності. Це прагнення втрачає сенс без відповідальності вчителя за свою ідейну позицію, а також прийняття ним культурних норм.

Водночас аналіз закордонного досвіду підготовки цієї категорії вчителів (зокрема, у США) свідчить про зміщення акцентів у формуванні компетентностей з предметних до «м'яких» (softskills), серед яких чільне місце посідає здатність виступати суб'єктом професійної діяльності, стверджувати особистість у соціальному середовищі.

У той же час, констатовано, що у нашій країні при існуючому змістовому наповненні освітнього процесу, цілеспрямоване формування професійної суб'єктності майбутнього вчителя фізичного виховання (як частини soft skills) є ускладненим, що дає підстави для постановки відповідної наукової проблеми.

Відмітимо, що аналіз літературних джерел ведеться виключно в рамках об'єкту дослідження, що підкреслює відповідність дисертації спеціальності, за якою вона подана до захисту.

Друге завдання полягало в *уточненні змісту поняття «професійна суб'єктність майбутнього вчителя фізичного виховання»*.

У ході виконання цього завдання В.В. Бицюк обґрунтовує основи наукового дискурсу, виявляючи етимологію базових термінів дослідження; установлюючи їхню сутність і співвідношення, послідовно вибудовуючи понятійні конструкції.

Не викликають сумніву дефініції ключових термінологічних конструктів дослідження, як то «суб'єктність», «професійна суб'єктність».

Особливо привертає увагу визначення професійної суб'єктності майбутнього вчителя фізичного виховання, під якою авторка розуміє інтегративну особистісну якість,

що характеризує здатність учителя бути суб'єктом педагогічної діяльності й виражається в спроможності формулювати її мету згідно із суспільними імперативами,

самостійно планувати, виконувати та корегувати дії з досягнення цієї мети, а також оцінювати результати цих дій, спираючись на власну педагогічну позицію.

Обґрунтованість вихідних *дефініцій* дозволила Вікторії Володимирівні продовжити теоретичний пошук, спираючись на міцний термінологічний фундамент.

Третім завданням роботи виступила *розробка методичної системи формування професійної суб'єктності майбутніх учителів фізичного виховання, що інтегрувала б педагогічні умови, відповідну модель та методичне забезпечення процесу.*

У ході виконання цього завдання, Вікторія Володимирівна обґрунтовує організаційно-педагогічні умови формування професійної суб'єктності майбутніх учителів фізичного виховання.

На нашу думку, визначені умови є доцільними та достатніми для досягнення поставленої мети – формування в майбутніх учителів фізичної культури професійної суб'єктності.

Також виконуючи третє завдання дослідження, авторка розробляє трикомпонентну модель, яка, на наш погляд, вдало передає сутність досліджуваного процесу. Оптимальність використання визначених у ній форм, методів і засобів педагогічної взаємодії для формування в майбутніх учителів професійної суб'єктності сумніву не викликає.

Розроблене авторкою навчально-методичне та організаційне забезпечення органічно інтегровано в освітній процес.

Вважаємо, що задекларована наукова новизна, теоретичне та практичне значення дослідження обумовлено успішним виконанням саме третього завдання дослідження.

У частині дисертації, присвяченій виконанню **четвертого завдання** - *експериментальної перевірки доцільності упровадження методичної системи формування професійної суб'єктності майбутніх учителів фізичного виховання*, знаходимо описання системи оцінювання сформованості професійної суб'єктності майбутніх учителів фізичної культури, висвітлення організації та перебігу педагогічного експерименту, а також описання його результатів.

У ході виконання цього завдання авторка також надає належної уваги обґрунтуванню вибору експериментальних та контрольних закладів вищої освіти.

Ефективність формувального впливу перевіряється автором за допомогою спеціальних інструментів (методика «Педагогічні ситуації» Р. Немова, «Рівень розвитку суб'єктності особистості» М. Щукіної, авторський особистісний опитувальник, методика оцінювання професійної суб'єктності здобувачів освіти під час проходження педагогічної практики).

Результати експерименту подаються в роботі чітко, змістовно та засвідчують репрезентативність сформульованих висновків. Використання у якості засобу визначення відмінностей між експериментальним та контрольним ЗВО критерію Манна-Уїтні дозволяє говорити про компетентність автора у сфері обробки емпіричних даних.

З висновків до дисертації зрозуміло, що автор й надалі планує здійснювати науковий пошук в межах порушеної проблеми в напрямі розробки

теоретичних і технологічних засад професійної підготовки майбутніх фахівців фізичної культури і спорту.

Відмітимо, що матеріали дисертації належно оформлені, текст викладено обґрунтовано та послідовно. Хід і результати дослідження представлено в 16 таблицях. Джерельна база складається зі 202 найменувань, і містить фундаментальні та прикладні праці з досліджуваної проблеми. Матеріали дисертації пройшли достатню апробацію на науково-практичних конференціях різного рівня, вони в повній мірі відображені у 14 працях автора, серед яких: 4 – статті в наукових фахових виданнях України, 2 – статті в міжнародних наукових журналах, які входять до наукометричних баз, 7 – матеріали конференцій, 1 – методичні рекомендації. Текст автореферату відповідає змісту дисертації.

Відзначаючи високу якість дослідження Вікторії Володимирівни Бицюк та його значення для теорії і практики підготовки вчителів фізичної культури, вважаємо за доцільне озвучити деякі дискусійні моменти, що потребують роз'яснення, а також висловити автору побажання на майбутнє.

1. У роботі авторка використовує термін «вчитель фізичного виховання», але загальноприйнятим, згідно кваліфікації, вважається «вчитель фізичної культури».

2. Нажаль авторка майже не приділяє уваги аналізу концепції Нової української школи в аспекті розвитку суб'єктності педагогів.

3. Вважаємо, що у роботі доцільно було б більш повно висвітлити вплив суб'єктності викладачів ЗВО на збереження особистісної унікальності здобувачів освіти та формування у них такої якості як «професійна суб'єктність».

4. Ознаки професійної суб'єктності майбутніх учителів фізичного виховання доцільно було б подати у формі компетентностей та програмних результатів навчання. Це могло б бути корисним при розробці стандарту підготовки бакалаврів спеціальності 014.11 Середня освіта (Фізична культура), а також значно спростило б створення відповідних освітньо-професійних програм.

5. Думаємо, що авторський задум був би більш наочним, якщо взаємозв'язок між дисциплінами і модулями, зміст яких був спрямований на формування професійної суб'єктності, було висвітлено у формі логіко-структурної схеми.

6. Було б краще, якби авторка більш детально висвітлила зміст педагогічних засобів, використаних на формувальному етапі, а саме: лекцій-презентацій, case-study, квазіпрофесійних занять на навчальних базах, науково-дослідної роботи тощо.

7. Не достатньо представлена якісна характеристика рівнів сформованості професійної суб'єктності майбутніх учителів фізичного виховання в процесі фахової підготовки (високий, середній, низький).

8. Вважаємо, що в авторефераті дисертації описанню визначених автором критеріїв сформованості професійної суб'єктності можна було б приділити більше уваги.

9. Робота значно б виграла, якби автор не обмежився перевіркою основної гіпотези дослідження тільки у запорізьких ЗВО.

Висловлені зауваження не впливають на загальну позитивну оцінку дисертаційного дослідження та мають характер наукової дискусії.

Висновок. У цілому можна констатувати, що дисертаційна робота «Формування професійної суб'єктності майбутніх учителів фізичного виховання в процесі фахової підготовки» є самостійним закінченим науковим дослідженням, виконана на високому науковому рівні, відповідає вимогам до кандидатських дисертацій (пп. 11-14 Постанови Кабінету Міністрів України «Про затвердження Порядку присудження наукових ступенів і присвоєння звання старшого наукового співробітника» від 24 липня 2013 року № 567), а її авторка заслуговує на присвоєння наукового ступеня кандидата педагогічних наук за спеціальністю 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти.

Офіційний опонент:

доктор педагогічних наук, професор,
завідувач кафедри фізичної культури і спорту
Запорізького національного університету

А.В. Сватсьєв

Підпис засвідчую:

Учений секретар Вченої ради
Запорізького національного університету

О.А. Проценко

